

7. Кожина О. А. Технологическое образование: взгляд в будущее / О.А. Кожина, Ю.А. Огородников //Стандарты и мониторинг в образовании. – 2000. – №5.– С. 27-30.

8. Сидоренко В. К. Основи техніки і технології : навч. посіб. / Сидоренко В.К., Г.В. Терещук, В.В. Юрженко. – К.: НПУ, 2001. – 163 с.

9. Стешенко В.В. Теоретико-методичні засади фахової підготовки майбутнього вчителя трудового навчання в умовах ступеневої освіти : монографія / В.В. Стешенко. – Слов'янськ : СДПУ, 2004. – 188 с.

Ткачук С.И. Особенности профессиональной подготовки современного учителя трудового обучения (технологий).

В статье раскрываются вопросы подготовки учителя трудового обучения (технологий) как субъекта профессиональной деятельности, сущность и содержание профессионально-педагогической подготовки, ее особенности для будущего специалиста образовательной области «Технология».

Ключевые слова: учитель трудового обучения, трудовое обучение, трудовая подготовка, технологии, профессионально-педагогическая подготовка, технологическая культура.

Tkachuk S. Features training modern teacher employment training (tech).

In this article the preparation of teacher labor training (technology) as the subject of professional work and the nature and content of vocational and educational training of its features for the future of professional education industry"Technology".

Keywords: teacher employment training, employment training, technology, vocational and educational training, technological culture.

УДК 377.3:159.963.37

Лівшун О. В.

АУТОПСИХОЛОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ТЕХНОЛОГІЇ

В статті розкрито значення аутопсихологічної компетентності як одного з основних параметрів формування професійної готовності майбутнього вчителя технології. Визначено поняття компетентності та професійної компетентності майбутнього вчителя.

Ключові слова: аутопсихологічна компетентність; компетентність; професійна готовність; професійна компетентність; професіоналізм.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Характерними рисами системи освіти на сучасному етапі є тенденції демократизації, гуманізації, що віддзеркалюють потреби суспільства у вільних освічених громадянах, у визначенні їх права обирати той рівень освіти, який уможливить максимальний розвиток своїх здібностей, задоволення різних освітніх попитів. Вища педагогічна освіта виконує особливу, ключову функцію у формуванні сучасної людини, її інтелектуального та духовного потенціалу. Стратегія розвитку сучасного українського суспільства в умовах соціально-економічних реформ об'єктивно потребує підвищення вимог до освітньої системи та професійної підготовки фахівців високої кваліфікації. В цих умовах професійна компетентність майбутнього фахівця стає основним системотвірним фактором, що визначає зміст освіти, зокрема, педагогічної [12, с.7].

Професія вчителя, призначення якої – виховувати підрастаюче покоління, вимагає від людини бути громадянсько-зрілою особистістю, якій мають бути притаманні ідейно-моральні якості. Вона має усвідомлювати свої права, обов'язки, відповідальність перед державою, суспільством, самим собою, а також володіти сформованою професійною компетентністю, щоб відповідати тенденціям розвитку українського суспільства.

Метою статті є розкриття ролі професійної та аутопсихологічної компетентності для формування професійної готовності майбутнього вчителя технології.

Результати дослідження. Сучасному учителеві необхідні гнучкість і нестандартність мислення, вміння адаптуватися до швидких змін умов життя. А це можливо лише за умови високого рівня професійної компетентності, наявності розвинених професійних здібностей. Ця проблема зафіксована у державній національній програмі "Освіта", де наголошується, що один з головних шляхів реформування освіти полягає в необхідності "підготовки нової генерації педагогічних кадрів, підвищення їх професійного та загальнокультурного рівня" [4]. Сьогодні досить часто якість професійно-педагогічної підготовки майбутнього вчителя розглядається через поняття "професійна готовність". В теорії педагогічної освіти воно використовується паралельно з такими поняттями як-то: "професіоналізм", "педагогічна майстерність", "готовність до педагогічної діяльності". Поява в психології поняття "готовність" була зумовлена необхідністю визначення можливостей особистості до виконання тієї чи іншої діяльності.

Готовність до того чи іншого виду діяльності – це цілеспрямований вияв особистості, що включає її переконання, погляди, мотиви, відношення, почуття, вольові та інтелектуальні якості, знання, навички, уміння, настанови. Вона досягається в ході моральної, психологічної, професійної та фізичної підготовки, є результатом всебічного

особистісного розвитку особистості з урахуванням вимог, обумовлених особливостями діяльності.

На думку сучасних педагогів, формування професійної готовності майбутнього вчителя повинно відбуватись таким чином, щоб він міг знайти себе у сучасному суспільстві, був здатним швидко реагувати на запити часу, конкурентоздатним на ринку праці – формування готовності удосконалюватися відповідно до змін, які постійно відбуваються в сучасному інформаційному суспільстві та в системі освіти. Досягти бажаного результату надає набуття відповідних компетентностей. Загальний аналіз сутності цього поняття, характеристику компетентностей в освітніх системах здійснили О. Овчарук, О. Пометун, О. Локшина, О. Савченко, І. Єрмаков. Як зауважують Г. Балл та П. Перепелиця, в межах своєї компетенції особистість може бути компетентною або некомпетентною в певних питаннях, тобто мати компетентність (компетентності) у певній галузі діяльності [9].

У сучасних дослідженнях для характеристики професійно-педагогічної діяльності досить широко використовується компетентнісний підхід, який передбачає цільову орієнтацію процесу підготовки майбутнього педагога на формування професійної компетентності як інтегрованої характеристики, яка визначає здатність вирішувати професійні завдання, що виникають у реальних ситуаціях професійно-педагогічної діяльності з використанням знань, досвіду, цінностей і нахилів особистості.

У вітчизняній та зарубіжній педагогіці питанню формування професійної компетентності вчителя присвячені праці В. Адольфа, Т. Браже, С. Будака, М. Кабардова, О. Шиян, Д. Бритела, Р. Квасниці, В. Ландшеєр, П. Мерсера, М. Робінсона та ін. [11].

Поняття “компетентність” з’явилося у психолого-педагогічній літературі порівняно недавно і не є на сьогоднішній день досить повно дослідженим, воно стає все більш важливим і пріоритетним, все частіше можна зустріти згадування про нього й аналіз його сутності та структури. Поняття “компетентність” (лат. *competens* - відповідний, здібний) означає коло повноважень будь-якої посадової особи чи органу, володіння знаннями, досвідом у певній галузі.

Словник української мови дає таке визначення: компетентний – це той, хто “ має достатні знання в якій-небудь галузі, з чим-небудь добре обізнаний, тямучий, ґрунтується на знанні, кваліфікований” [11].

У сучасній психолого-педагогічній літературі з проблеми професійної компетентності вчителя існують різні точки зору. Частіше за все дослідники визначають компетентність, як одну із сходинок професіоналізму, тобто як систему знань, умінь, навичок, способів діяльності, психологічних якостей, необхідних вчителю для здійснення педагогічної діяльності, виділяючи в структурі компетентності певний склад компонентів.

Під професійною компетентністю педагога розуміють особистісні можливості учителя, які надають йому можливість самостійно й ефективно реалізовувати цілі педагогічного процесу. Педагогічна компетентність учителя – це єдність його теоретичної і практичної готовності до здійснення педагогічної діяльності.

Поняття професійної компетентності вчителя формулюється в довідковій літературі наступним чином: «володіння вчителем необхідною кількістю знань, умінь і навичок, що визначають сформованість його педагогічної діяльності, педагогічного спілкування й особистості вчителя як носія певних цінностей, ідеалів і педагогічної свідомості» [7].

В. Сластьонін визначає професійну компетентність як інтегральну характеристику ділових і особистісних якостей спеціаліста, яка відображає не лише рівень знань, умінь, досвіду, достатніх для досягнення цілей професійної діяльності, а й соціально-моральну позицію особистості. У поняття "професійна компетентність" науковець включає три аспекти: проблемно-практичний, смисловий та ціннісний. Різновидами професійної компетентності В. Сластьонін вважає такі: практична (спеціальна), соціальна, психологічна, інформаційна, комунікативна, екологічна, валеологічна [1, с 34-35].

До елементів професійної компетентності Н. Кузьміна зараховує такі: спеціальна компетентність в галузі дисципліни, що викладається; методична компетентність в галузі формування знань, умінь і навичок в учнів; психолого-педагогічна компетентність у сфері мотивів, здібностей, спрямованості учнів; аутопсихологічна компетентність – рефлексія педагогічної діяльності [6].

Спеціально-педагогічна компетентність учителя стосується рівня його підготовки в галузі науки, що акумулюється в навчальному предметі й охоплює наукові знання, вміння, навички та їх практичне застосування. Методична компетентність учителя полягає в оволодінні засобами, шляхами, формами, методами педагогічних впливів і продуктивному їх використанні. Психолого-педагогічна компетентність охоплює вміння учителя спілкуватися, пізнавати учнів, їх індивідуальні особливості, налагоджувати міжособистісні стосунки. Аутопсихологічна компетентність співвідноситься з розвитком самосвідомості вчителя і полягає у розумінні сильних та слабких граней власної особистості, знанні шляхів, засобів професійного самовдосконалення для підвищення якості своєї праці. Усі ці компетентності, безумовно, є основними складовими формування професійної готовності майбутнього вчителя загалом та для формування її ключової складової – аутопсихологічної компетентності, яка являє собою вміння усвідомлювати рівень власної діяльності, своїх спроможностей, знання про засоби професійного самовдосконалення, вміння бачити причини недоліків у своїй роботі, у собі; бажання самовдосконалення. Постійна робота над собою, саморозвиток,

самовдосконалення, досягнення вершини професіоналізму (акме-вершини) є основою у процесі професійного становлення майбутнього вчителя технології.

На нашу думку, аутопсихологічний компонент (аутопсихологічна компетентність) є важливим компонентом педагогічної компетентності майбутнього учителя і потребує більш глибокого дослідження. В основі необхідності розвитку аутопсихологічної компетентності майбутнього вчителя технології лежить її розуміння, за визначенням дослідників-акмеологів А. Деркача, Л. Степної та ін., в якості „метакомпетентності” [2], яка відіграє важливу роль у розвитку комунікативної, соціально-перцептивної та соціально-психологічної компетентностей особистості й особливо – фахівця-педагога. На основі такого підходу наше бачення необхідності формування та розвитку аутопсихологічної компетентності як важливої складової професійної готовності майбутнього вчителя технології збігається з позицією як вищеозначених науковців, так і В. Гладкової, Н. Кузьміної, С. Пожарського [3], які розглядають її як універсальну характеристику здатності особистості до саморозвитку. При цьому постійна усвідомлена спрямованість особистості до самовдосконалення та особистісного саморозвитку лежить в основі процесів акмеологічного розкриття потенціалу професіоналізму фахівця. Узагальнюючи, можна відзначити, що сутність такої спільної позиції полягає в тому, що аутопсихологічна компетентність розвивається в процесі формування акмеологічної самоперетворювальної діяльності, яка й лежить в основі особистісно-фахового зростання до „акме” професіонала.

Розвиток аутопсихологічної компетентності як параметра формування професійної готовності майбутнього вчителя технології відбувається при застосуванні модульного блоку акмеологічних тренінгових занять з розвитку самопізнання як основи саморозвитку [8] та розвитку аутокомпетентності [5]. Метою такого модуля з розвитку аутопсихологічної компетентності майбутнього вчителя технології є: стимуляція самоперетворювальної діяльності майбутнього педагога на основі актуалізації процесу професійно-особистісної мотивації та цілепокладання; прагнення допомогти учасникам занять усвідомити важливість прийняття свого „Я” з метою ефективної фахової самоідентифікації; гармонізація „Я-концепції” майбутнього педагога (вчителя технології); розвиток у майбутнього вчителя технології аутопсихологічних умінь самопізнання як потенціалу розвитку та самовдосконалення його педагогічного професіоналізму; усвідомлення важливості для соціально-професійної та інтраіндивідуальної діяльності майбутніх вчителів технології, їх позитивного самоусвідомлення та самосприйняття; формування аутопсихологічних умінь та навичок педагогічної саморефлексії, самоконтролю, самоаналізу в умовах професійної діяльності як бази для особистісно-професійного

саморозвитку майбутнього вчителя; розвиток саморегуляції в процесі навчально-педагогічного спілкування; формування навичок адекватної самооцінки майбутнім вчителем на основі усвідомленого прийняття фахової „Я-позиції”; активізація процесів особистісно-професійного саморозвитку та самовдосконалення майбутнього вчителя технології тощо.

Відзначимо, що основні напрямки акмеологічної технології навчання в модулі занять, спрямованих на підвищення рівня аутопсихологічної компетентності, є також складовими процесу формування професійної готовності майбутнього вчителя технології.

Висновки: Таким чином, у відповідності до типової структури розвивального модулю аутокомпетентності [2], концептуально можемо визначити навчальними напрямками нашого модуля акмеологічного розвитку аутопсихологічної компетентності наступне: формування суб'єкта саморозвитку на основі професійної самоіндетифікації майбутнього вчителя технології; підвищення аутосензитивності до змісту ціннісних і змістовних професійно-педагогічних орієнтацій; підвищення гнучкості сценаріїв педагогічної поведінки та розширення набору засобів фахового саморозвитку; формування вмінь керування психічними станами та інтеріоризація дії, що формується, у внутрішній план; посилення загального особистісного потенціалу майбутнього вчителя технології на основі акмеологічного визначення професійного „Я” як центру керування саморозвитком особистості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Акимова А.П. О характере профессиональных умений в деятельности педагогов-мастеров / А.П. Акимова // Современные психолого-педагогические проблемы высшей школы. – Л., 1973. – Вып. 1. – 310 с.
2. Акмеология: учебник / Под общ. ред. А. А. Деркача. – М. : Изд-во РАГС, 2002. – 650 с.
3. Акмеология развития / Под общ. ред. В.Н. Гладковой, С.Д. Пожарского. – СПб., 2006. – 392 с.
4. Державна національна програма "Освіта": Україна ХХІ століття. – К. : ІСД, 1997. – 61 с.
5. Зеер Э.Ф. Модернизация профессионального образования: компетентностный подход : учеб. пособие / Э.Ф. Зеер, А.М. Павлова, Э.Э. Сыманюк – М. : МПСИ, 2005. – 216 с.
6. Кузьмина Н.В. Профессионализм личности преподавателя и мастера производственного обучения / Н.В. Кузьмина. – М. : Высшая школа, 1990.
7. Коджаспирова Г.М. Педагогический словарь / Г.М. Коджаспирова, А.Ю. Коджаспиров. – М. : Издательский центр «Академия», 2000. – 176 с.
8. Назарук Н. Діагностика та профілактика психічного здоров'я педагога. Тренінг-курс / Н. Назарук // Психолог. – 2006. – №31-32 – С.6-43.
9. Підготовка учнів до професійного навчання і праці (психолого-

педагогічні основи) : Навч. посібник / Під ред. Г.О. Балла, П.С. Перепелиці, В.В. Рибалки. – К. : Наукова думка, 2000. – 188 с.

10. Словник української мови. Т. 4. – К. : Наукова думка, 1973. – 840 с.

11. Сідун М. Формуючи професійну компетентність учителя іноземної мови початкової школи / М. Сідун // Іноземні мови в навчальних закладах. – 2008. – №4. – С.118-124.

12. Титаренко Л.М. Формування екологічної компетентності студентів біологічних спеціальностей університету: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: – К., 2007. – 20 с.

Лившун О.В. Аутопсихологическая компетентность как составляющая формирования профессиональной готовности будущего учителя технологии

В статье исследовано значение аутопсихологической компетентности как одного из основных параметров формирования профессиональной готовности будущего учителя технологии. Определено понятие компетентности и профессиональной компетентности будущего учителя.

Ключевые слова: аутопсихологическая компетентность; компетентность; профессионализм; профессиональная готовность; профессиональная компетентность.

Livshun O. Autopsychological competence of vocational level training of the future technologies teachers.

The significance of autopsychological competence as one of the main factors of vocational level training of the future of technologies teachers is considered. The notion of vocational competence of the future teacher is defined.

Key words: autopsychological competence; competence, professional competence; professional preparedness; professionalism.

УДК 371.3+371.133

Мрук М.М.

**ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ
ПЕДАГОГІЧНИХ ВУЗІВ ДО УПРАВЛІННЯ ТЕХНІЧНОЮ
ТВОРЧІСТЮ УЧНІВ**

В статті висвітлюються питання підвищення якості підготовки студентів педагогічних вузів до управління технічною творчістю учнів загальноосвітньої школи. Проаналізовано рівень готовності вчителів до професійної діяльності з навчання та виховання учнів. Обґрунтовуються